

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 10/09-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 8. júla 2009 predbežne prerokoval návrh Krajského súdu v Trenčíne (pôvodne Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne), zastúpeného predsedom senátu genmjr. JUDr. O. S., na začatie konania o súlade § 11 ods. 2 zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov Ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov s čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 29 ods. 2 a 3 a čl. 54 Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Návrh Krajského súdu v Trenčíne (pôvodne Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne) na začatie konania o súlade § 11 ods. 2 zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov Ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov s čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 29 ods. 2 a 3 a čl. 54 Ústavy Slovenskej republiky **o d m i e t a** ako zjavne neopodstatnený.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 25. augusta 2008 doručený návrh (doplnený 22. septembra 2008) Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne

(ďalej len „navrhovateľ“), zastúpeného predsedom senátu genmjr. JUDr. O. S., na začatie konania o súlade § 11 ods. 2 zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov Ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o vojakoch“) s čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 29 ods. 2 a 3 a čl. 54 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

2. Navrhovateľ vo svojom návrhu uviedol:

„Vojenský obvodný prokurátor Prešov podal na obvineného voj. 2. stupňa v zál. M. Š... obžalobu... v ktorej mu kládol za vinu, že sa mal dopustiť trestného činu vyhybania sa služobnému úkonu a výkonu vojenskej služby podľa § 280 ods. 3 alinea prvá Tr. zák., účinného do 31. 12. 2005, na tom skutkovom základe, že dňa 1. 12. 2005... v úmysle dosiahnuť prepustenie zo služobného pomeru profesionálneho vojaka, sa v rozpore s § 11 ods. 2 zák. č. 346/2005 Z. z. ... stal na základe vlastnej prihlášky z 13.10.2005 členom Slovenskej národnej strany... v dôsledku čoho bol personálnym rozkazom... prepustený zo služobného pomeru profesionálneho vojaka.

Rozsudkom Vojenského obvodového súdu Prešov zo... 7. 5. 2008 bol obžalovaný M. Š. podľa § 285 ods. 2 písm. b) Tr. por. spod vyššie uvedenej obžaloby oslobodený, pretože skutok nie je trestným činom.

Rozsudok súdu prvého stupňa... bol v zákonnej lehote napadnutý odvolaním Vojenského obvodného prokurátora Prešov v neprospech obžalovaného. Podľa názoru vojenského prokurátora, obžalovaný sa konania uvedeného v obžalobe dopustil a predmetné konanie vykazuje znaky žalovaného trestného činu podľa § 280 ods. 3 alinea prvá Tr. zák., účinného do 31.12.2005.

Uznesením Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne sp. zn. 4To/4/2008 zo dňa 30.7.2008 bolo podľa § 320 ods. 1 písm. d) Tr. por. rozhodnuté tak, že rozsudok súdu prvého stupňa bol zrušený v celom rozsahu a trestné stíhanie obžalovaného M. Š. pre skutok, tak ako je uvedený v obžalobe, bolo prerušené...“.

3. V ďalšom uviedol právny stav veci a svoje právne úvahy:

«Senát Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne vychádzal pri svojom rozhodovaní o prerušení trestného stíhania predovšetkým z toho, že pokiaľ sa majú použiť prostriedky trestného práva proti osobe, ktorá uplatňuje svoje základné právo, v danom prípade politické právo, čím má spáchať trestný čin, musí byť okrem iných splnená podmienka, že takéto uplatnenie politického práva je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky zakázané pre určitú osobu, vzhľadom na jej postavenie...»

Trestného činu vyhýbania sa služobnému úkonu a výkonu vojenskej služby podľa § 280 ods. 3 Tr. zák., účinného do 31. 12. 2005, sa dopustí, kto sa v úmysle vyhnúť sa výkonu vojenskej služby alebo plneniu vojenských povinností poškodí na zdraví, predstiera chorobu, falšuje listinu, zneužije návykovú látku, alebo použije iný úskok.

Podstata trestnej činnosti, pre ktorú je obžalovaný Š. ako bývalý profesionálny vojak trestne stíhaný spočíva teda v tom, že mal použiť iný úskok v úmysle vyhnúť sa výkonu vojenskej služby. V tomto prípade sa iným úskokom rozumel práve vstup menovaného do politickej strany, pričom členstvo v politickej strane a výkon štátnej služby profesionálneho vojaka sú podľa zákona č. 346/2005 Z. z. ... nezlučiteľné.

Podľa § 11 ods. 2 citovaného zákona, profesionálny vojak nesmie byť členom politickej strany, alebo politického hnutia, pričom uvedené ustanovenie zákona má názov: „Obmedzenie niektorých ústavných práv profesionálnych vojakov“. V danom prípade ide o ústavné právo uvedené v čl. 29 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého občania majú právo zakladať politické strany a politické hnutia a združovať sa v nich. Podľa článku 54 Ústavy SR je možné zákonom obmedziť u príslušníkov ozbrojených síl, okrem iných aj toto právo, pričom podrobnejšie formálne a materiálne podmienky pre takéto obmedzenie sú uvedené priamo v ustanovení Ústavy SR, ktoré toto základné právo priznáva. Podľa čl. 29 ods. 3 Ústavy SR, výkon práva podľa ods. 2 možno obmedziť len v prípadoch ustanovených zákonom, ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, na ochranu verejného poriadku, predchádzania trestnej činnosti, alebo na ochranu práv a slobôd iných.

Senát vyššieho vojenského súdu je toho názoru, že formálna podmienka pre obmedzenie ústavného práva príslušníkov ozbrojených síl je splnená tým, že k obmedzeniu došlo zákonom. Súčasne sa však súd domnieva, že nie je splnená materiálna podmienka pre takýto absolútny zákaz - zákaz členstva v politickej strane, a to jednak z hľadiska výkladu slova „obmedzenie“ a jednak z hľadiska nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti pre

bezpečnosť štátu (ochrana verejného poriadku, predchádzanie trestnej činnosti, alebo ochrana práv a slobôd iných tu pritom zjavne neprichádzajú do úvahy).

Ústava Slovenskej republiky v čl. 13 ods. 2 a 4 obsahuje všeobecné ústavné interpretačné pravidlá, ktoré musia byť pri obmedzovaní základných práv a slobôd vždy splnené. Ani osobitné podmienky obmedzenia práva slobodne sa (politicky) združovať podľa čl. 29 ods. 3, nevyklučujú ochranu priznanú v čl. 13 a preto pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa čl. 13 ods. 4 musí vykladať a aplikovať v tomto prípade v spojení s čl. 29 ods. 3 Ústavy SR. Vo vzťahu k príslušníkom ozbrojených síl síce je možné použiť na obmedzenie práva uvedeného v čl. 29 ods. 2 aj čl. 54 Ústavy SR, avšak aplikácia výlučne čl. 54 na takéto obmedzenie, bez ohľadu na podmienky uvedené v čl. 29 ods. 3 a v čl. 13 ods. 4 Ústavy SR, je pre právny štát neprijateľné, pretože v opačnom prípade by Ústava SR v čl. 54 pripúšťala obmedzenie tohto základného (politického) práva voči príslušníkom ozbrojených síl bez akýchkoľvek materiálnych podmienok, pričom jediná podmienka by bola, aby k „obmedzeniu“ došlo zákonom.

Pre takéto „izolované“ použitie čl. 54 Ústavy SR, pri obmedzovaní príslušníkov ozbrojených síl, nesvedčí ani samotná dôvodová správa k § 11 zák. č. 346/2005 Z. z., podľa ktorej: „Členstvo profesionálneho vojaka v politickej strane alebo hnutí je obmedzené v súlade s čl. 29 ods. 3 a čl. 54 Ústavy SR“.

Podľa čl. 11 ods. 2 veta druhá Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd, síce je možné obmedziť zákonom „právo združovať sa“ príslušníkov ozbrojených síl bez podmienky uvedenej vo vete prvej, čl. 11 ods. 2 Dohovoru (nevyhnutnosť v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, predchádzanie nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, alebo ochrany práva a slobôd iných). Ústava Slovenskej republiky však takéto výslovné ustanovenie o vylúčení týchto materiálnych podmienok vo vzťahu k príslušníkom ozbrojených síl nemá, a preto možno urobiť záver, že Ústava SR pri uplatňovaní tohto základného (politického) práva, priznáva príslušníkom Ozbrojených síl SR väčšiu ochranu, než vyššie uvedený Dohovor.

Sme preto toho názoru, že pri obmedzovaní základného politického práva uvedeného v čl. 29 ods. 2 Ústavy SR voči príslušníkom Ozbrojených síl SR zákonom, je nutné vychádzať kontinuálne z čl. 12 ods. 4 (správne má byť uvedené čl. 13, pozn.), čl. 29 ods. 3 a

čl. 54 Ústavy SR tak, že podmienky uvedené v týchto článkoch musia byť súčasne všetky splnené.

Podľa čl. 13 ods. 4 veta druhá Ústavy SR, obmedzenia základných práv a slobôd sa môžu použiť len na ustanovený cieľ. Tento cieľ je v predmetnom prípade výslovne uvedený v čl. 29 ods. 3 Ústavy SR slovami: „... Ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, na ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestnej činnosti, alebo na ochranu práv a slobôd iných“.

Sme toho názoru, že pri ustanovení § 11 ods. 2 zák. č. 346/2005 Z. z., tento Ústavou sledovaný cieľ splnený nie je. Pre tento záver svedčí aj znenie samotnej dôvodovej správy k tomuto ustanoveniu zákona, podľa ktorej: „nepolitická o zbrojených sil... je nevyhnutná pre zabezpečenie demokracie v našom štáte tak, aby ozbrojené sily nemohli byť zneužívané politickými silami.“ Máme za to, že pre bezpečnosť štátu, ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestnej činnosti, alebo ochrany práv a slobôd iných, nie je nevyhnutné (Ústava SR použila takúto rigoróznu podmienku), aby príslušníci ozbrojených sil nemohli byť členmi politických strán alebo hnutí.

Podľa nášho názoru, k obmedzeniu príslušníkov ozbrojených sil ústavne konformným spôsobom mohlo zákonom dôjsť len vo vzťahu k niektorým právam a povinnostiam vyplývajúcim z členstva v politickej strane, alebo v politickom hnutí, nie však absolútny zákaz členstva, ako taký.»

4. Na základe uvedených skutočností navrhovateľ žiada, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní jeho návrh prijal na ďalšie konanie a vo veci samej rozhodol týmto nálehom:

„Ustanovenie § 11 ods. 2 zák. č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov Ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov nie je v súlade s čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 29 ods. 2, 3, a čl. 54 Ústavy Slovenskej republiky.“

5. S účinnosťou od 1. apríla 2009 bol prijatý zákon č. 59/2009 Z. z. (ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 517/2008 Z. z. a o zmene a doplnení niektorých zákonov), ktorým boli zrušené

vojenské súdy a výkon súdnictva a personálny substrát z navrhovateľa prešiel „ex lege“ na Krajský súd v Trenčíne (ďalej aj „navrhovateľ“).

II.

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou...

Podľa čl. 144 ods. 2 ústavy ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

Podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh na začatie konania súd.

Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd začne konanie, ak návrh podá súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou. Podľa § 19 zákona o ústavnom súde sa súdom podľa § 18 ods. 1 písm. d) uvedeného zákona rozumie príslušný senát alebo samosudca. Podľa § 21 ods. 4 zákona o ústavnom súde ak je účastníkom konania súd, zastupuje senát jeho predseda.

Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až e) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily..., môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, pričom skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

6. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) možno hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 24/98, II. ÚS 70/99, III. ÚS 100/01, IV. ÚS 35/02).

7. V preskúmvanej veci už pri predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde dospel ústavný súd k záveru o nedostatku priamej príčinnej súvislosti medzi navrhovateľom označenými porušeniami práv podľa čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 29 ods. 2 a 3 a čl. 54 ústavy a obsahom § 11 ods. 2 zákona o vojakoch a vo väzbe na to aj k záveru o zjavnej neopodstatnenosti jeho návrhu.

8. Podľa § 11 ods. 2 zákona o vojakoch profesionálny vojak nesmie byť členom politickej strany alebo politického hnutia.

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný a demokratický štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.

Podľa čl. 13 ods. 4 ústavy pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ.

Podľa čl. 29 ods. 2 a 3 ústavy občania majú právo zakladať politické strany a politické hnutia a združovať sa v nich.

Výkon práv podľa odsekov 1 a 2 možno obmedziť len v prípadoch ustanovených zákonom, ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, na ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestným činom alebo na ochranu práv a slobôd iných.

Podľa čl. 54 ústavy zákon môže sudcom a prokurátorom obmedziť právo na podnikanie a inú hospodársku činnosť a právo uvedené v čl. 29 ods. 2, zamestnancom štátnej správy a územnej samosprávy vo funkciách, ktoré určí aj právo uvedené v čl. 37 ods. 4, príslušníkom ozbrojených síl a ozbrojených zborov aj práva uvedené v čl. 27 a 28, pokiaľ súvisia s výkonom služby. Osobám v povolaniach, ktoré sú bezprostredne nevyhnutné na ochranu života a zdravia, môže zákon obmedziť právo na štrajk.

9. „Národná rada ako jediný zákonodarný orgán v Slovenskej republike je oprávnená prijímať aj také zákony, ktorými sa zasahuje do existencie a života politických strán. Tieto zásahy však musia v každom prípade rešpektovať ústavné podmienky vyjadrené priamo v ústave, ako aj ostatné ústavné hodnoty, ktoré majú význam pre utváranie demokratického politického systému. Akceptujúc ústavnú reglementáciu roly politických strán musí aj zákonná úprava prispievať k naplneniu tejto úlohy. V tejto spojitosti nemožno opomenúť, že politický systém je založený na slobodnej súťaži politických síl v demokratickej spoločnosti (čl. 31 ústavy). Nemožno obísť ani ústavne vyjadrený princíp oddelenosti politických strán od štátu (čl. 29 ods. 4 ústavy). Rovnako nemožno opomínať, že politické strany vznikajú v rámci právneho štátu (čl. 1 ústavy), ktorého princípy sa musia premietat' aj do slobodného, dobrovoľného a nad ústavný rámec neobmedzeného vzniku politických strán“ (z nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 3/2001 zo 6. septembra 2001).

10. V citovanom náleze ústavný súd tiež uviedol, že „v ústavných pomeroch Slovenskej republiky sa uplatňujú obmedzenia vo vzťahu k zakladaniu, existencii,

a pôsobeníu politických strán, ktoré sú vyjadrené v dvoch základných rovinách. Prvou skupinou obmedzení sú obmedzenia, ktoré sú upravené v čl. 29 ods. 3 ústavy, podľa ktorého výkon práv podľa odsekov 1 a 2 (právo zakladať politické strany a politické hnutia a združovať sa v nich) možno obmedziť len v prípadoch ustanovených zákonom, ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, na ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestným činom alebo na ochranu práv a slobôd iných. Druhá skupina obmedzení v tomto zmysle sa týka osôb. Podľa čl. 54 ústavy zákon môže sudcom a prokurátorom obmedziť právo na podnikanie a inú hospodársku činnosť a právo uvedené v čl. 29 ods. 2... (ktoré sa týka tiež príslušníkov ozbrojených síl a ozbrojených zborov, pozn.). Iné obmedzenia práva slobodne sa združovať v politických stranách ústava nepozná, čo znamená, že toto právo možno obmedziť len v uvedenom ústavnom rámci...“.

11. Z dôvodu, aby obmedzenie základného práva združovať sa v politických stranách nenarúšalo podstatu a zmysel tohto základného práva, ústava vymedzila predpoklady takéhoto obmedzenia v čl. 29 ods. 3 a v čl. 54. „Ak sú tieto predpoklady (hoci spojené len s niektorým z legitímnych cieľov) obmedzenia základného práva združovať sa v politických stranách splnené, potom prijatie zákona, ktorý obmedzuje toto základné právo, je primeraným a nevyhnutným počínom zákonodarcu“ (z nálezu citovaného v bode 9).

12. Na základe už uvedeného možno zhrnúť, že dôvody obmedzenia základných práv a slobôd podľa čl. 29 ods. 3 ústavy sú všeobecné a podľa čl. 54 ústavy sú osobné (a osobitné). Podľa názoru ústavného súdu čl. 54 ústavy v rozsahu v ňom vymedzených práv a subjektov zakladá teda iný (odlišný) právny režim, aký platí vo všeobecnosti, t. j. obmedzenie základných práv a slobôd uvedených v čl. 54 ústavy pre tam uvedené subjekty sa neriadi všeobecnými podmienkami pre obmedzenie základných práv a slobôd (v okolnostiach danej veci čl. 29 ods. 3), ale osobitnými podmienkami uvedenými v čl. 54 ústavy. Neplatí preto tvrdenie navrhovateľa, ktorý uviedol, že „*aplikácia výlučne čl. 54 (ústavy, pozn.) na takéto obmedzenie, bez ohľadu na podmienky uvedené v čl. 29 ods. 3 a v čl. 13 ods. 4 Ústavy SR, je pre právny štát neprijateľné...*“.

13. Názor vyslovený v bode 12 ústavný súd opiera tiež o relevantnú právnu teóriu [v českých pomeroch uvádzaný čl. 20 a čl. 44 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) je obsahovo totožný s čl. 29 a čl. 54 ústavy] a Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Profesor Jan Filip (In: Ústavní právo, 1 Základní pojmy a instituty, Ústavní základy ČR, Masarykova univerzita, rok 1999, s. 328) v súvislosti s čl. 44 listiny uvádza, že „vo vzťahu k určitým kategóriám občanov je rozhodujúce ústavné zakotvenie možnosti, aby zákon obmedzil právo združovať sa v politických stranách“. Podobne profesor Václav Pavlíček (In: Ústava a ústavní řád České republiky, komentář, 2. díl, Práva a slobody, Linde Praha, a. s., rok 1999, s. 345) v súvislosti s čl. 44 listiny uviedol, že «pri vymedzených právach a vymedzených subjektoch Listina umožňuje vykonávaciemu zákonodarstvu založiť odchylný právny režim ako je stanovený samotnou Listinou, jej predchádzajúcimi ustanoveniami. Z tohto dôvodu musia byť tieto výnimky, toto prelomenie, priamo v Listine zakotvené, resp. predpokladané s tým, že v medziach stanovených Listinou môžu byť vo vykonávacom zákonodarstve rozvedené. Tým, že Listina použila pojem „zákon môže...“ dala zákonodarcovi na uváženie, či chce, prípadne kedy a v akom rozsahu tohoto zmocnenia využiť.». V publikácii Komentár k Ústave Slovenskej republiky (Milan Čič a kolektív, Matica Slovenská 1997, s. 250) autori v súvislosti s čl. 54 ústavy uvádzajú, že „ustanovenie tohto článku obsahuje obmedzujúce opatrenia v oblasti uplatňovania práv a slobôd pre určité, tu vymenované profesie, ktoré sú špecifickými štátnymi orgánmi a kde by pri uplatnení niektorých práv a slobôd vymenovaných v tomto článku mohlo prísť k znefunkčneniu štátnych orgánov ...Významné je, že k takémuto obmedzeniu môže prísť výlučne na základe zákona...“. V neposlednom rade takáto možnosť (pre príslušníkov ozbrojených síl, polície a štátnej správy) vyplýva aj z čl. 11 ods. 2 dohovoru, ktorý v súvislosti so stanovenými podmienkami obmedzenia slobody zhromažďovania a združovania (prvá veta) výslovne uvádza (druhá veta), že „Tento článok nebráni uvaleniu zákonných obmedzení na výkon týchto práv príslušníkmi ozbrojených síl, polície a štátnej správy“.

14. Ústavný súd nemôže súhlasiť ani s názorom navrhovateľa (bod 3), že ústava (na rozdiel od čl. 11 ods. 2 druhej vety dohovoru, pozn.) nemá „výslovné ustanovenie

o vylúčení týchto materiálnych podmienok vo vzťahu k príslušníkom ozbrojených síl... a preto možno urobiť záver, že Ústava SR pri uplatňovaní tohto základného... práva, priznáva príslušníkom Ozbrojených síl SR väčšiu ochranu, než vyššie uvedený Dohovor“. Z porovnania čl. 54 ústavy a čl. 11 ods. 2 druhej vety dohovoru *prima facie* vyplýva, že pokiaľ ide o príslušníkov ozbrojených síl, vzťah čl. 54 ústavy k čl. 29 ods. 2 a 3 ústavy je porovnateľný ku vzťahu čl. 11 ods. 2 druhej vety dohovoru a čl. 11 ods. 1 a 2 prvej vety dohovoru. Ústava pri uplatňovaní základného práva podľa čl. 29 ods. 2 teda nepriznáva príslušníkom ozbrojených síl väčšiu ochranu ako dohovor.

15. Rovnako nemôže ústavný súd súhlasiť s názorom navrhovateľa (bod 3) „... že pri obmedzovaní základného... práva uvedeného v čl. 29 ods. 2 Ústavy... voči príslušníkom Ozbrojených síl SR... je nutné vychádzať kontinuálne z čl. 12 ods. 4 , čl. 29 ods. 3 a čl. 54 Ústavy SR tak, že podmienky uvedené v týchto článkoch musia byť súčasne všetky splnené“. V okolnostiach danej veci závery ústavného súdu o „osobitnom“ právnom režime čl. 54 ústavy ku „všeobecnému“ právnomu režimu čl. 29 ods. 3 ústavy (pozri bod 12, 13) má ten dôsledok, že pokiaľ ústavný súd zistí súlad namietaného porušenia § 11 ods. 2 zákona o vojakoch s čl. 54 ústavy, nie je potrebné zároveň zisťovať súlad namietaného porušenia § 11 ods. 2 zákona o vojakoch s čl. 29 ods. 3, resp. vo vzťahu k čl. 29 ods. 3 ústavy bude v takom prípade potrebné návrh bez ďalšieho odmietnuť ako zjavne neopodstatnený.

16. Vo všeobecnosti platí, že právny poriadok Slovenskej republiky uvádza celý rad pracovných povolaní (funkcií), výkon ktorých obmedzuje či celkom zakazuje členstvo v politickej strane či v politickom hnutí (ďalej len „politická strana“). Zákaz členstva v politickej strane okrem posudzovaného prípadu platí napr. v prípade policajtov [§ 14 ods. 1 písm. g) zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov], sudcov (čl. 145a ods. 1 ústavy), prokurátorov [§ 6 ods. 2 písm. g) zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry v znení neskorších predpisov]. Obmedzenie vo forme zákazu zastávania funkcie v politickej strane, ale tiež vystupovania v jej mene alebo pôsobenia v jej prospech platí napr. v prípade člena Rady pre vysielanie a transmisiu [§ 7 ods. 3 písm. a)

zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov], člena Rady Slovenskej televízie a člena Rozhlasovej rady (§ 10 ods. 4 zákona č. 16/2004 Z. z. o Slovenskej televízii v znení neskorších predpisov a zákona č. 619/2003 Z. z. o Slovenskom rozhlase v znení neskorších predpisov). Podobných príkladov je podstatne viac.

17. Posudzujúc *súlady namietaného § 11 ods. 2 zákona o vojakoch* („profesionálny vojak nesmie byť členom politickej strany...“) s čl. 54 ústavy ústavný súd predovšetkým konštatuje, že obmedziť právo uvedené v čl. 29 ods. 2 ústavy v prípade príslušníkov ozbrojených síl čl. 54 ústavy pripúšťa a k obmedzeniu tohto základného práva (v okolnostiach danej veci právo občana združovať sa v politickej strane) došlo vo forme zákona (zákon o vojakoch), tak ako to vyžaduje citovaný čl. 54 ústavy. Uvedené podmienky vyplývajúce z čl. 54 ústavy boli namietaným zákonným ustanovením § 11 ods. 2 zákona o vojakoch rešpektované, teda boli ústavne súladné.

18. Navrhovateľ namietal (bod 3) tiež rozsah obmedzenia, keď tvrdil, že nie je nevyhnutné, aby príslušníci ozbrojených síl „nemohli byť členmi politických strán...“, pričom „k obmedzeniu príslušníkov ozbrojených síl ústavne konformným spôsobom mohlo zákonom dôjsť len vo vzťahu k niektorým právam a povinnostiam vyplývajúcim z členstva v politickej strane, alebo v politickom hnutí, nie však absolútny zákaz členstva...“. Podľa čl. 54 ústavy zákon môže... obmedziť právo... uvedené v čl. 29 ods. 2..., t. j. ... právo zakladať politické strany a politické hnutia a združovať sa v nich. Namietaným je zákonné ustanovenie, podľa ktorého majú profesionálni vojaci zakázané byť v politickej strane (§ 11 ods. 2 zákona o vojakoch). Aj podľa názoru ústavného súdu rozsah obmedzenia podlieha ústavnému prieskumu, a to v kvantitatívnej stránke pojmu „obmedziť“. V okolnostiach danej veci to znamená, že ústavný súd je v zmysle čl. 54 ústavy oprávnený posúdiť, či je možné obmedziť základné právo uvedené v čl. 29 ods. 2 ústavy („občania majú právo zakladať politické strany... a združovať sa v nich“) tým spôsobom, že sa profesionálnym vojakom zakáže členstvo v politickej strane, t. j. či toto vyslovenie zákazu nie je zjavne neprimerané resp. či sa nemalo použiť iné (napr. miernejšie) obmedzenie tohto základného práva.

19. Slovenská republika v novodobej histórii bola životne konfrontovaná s nedemokratickými režimami, ktoré sa okrem iného vyznačovali nielen faktickým, ale tiež zákonným stotožnením vládnucej politickej strany so štátom. Či už to bola počas vojnového Slovenského štátu Hlinkova Slovenská ľudová strana, iba prostredníctvom ktorej sa podľa § 58 ods. 1 vtedy platnej ústavy slovenský národ mohol zúčastniť na štátnej moci a ktorá „ex lege“ disponovala polovojenskou organizáciou – Hlinkovou gardou, alebo následne v predchádzajúcom totalitnom režime Komunistická strana Československa – ústavne vymedzená ako vedúca sila v spoločnosti aj v štáte a jej ozbrojené sily Ľudové milície označené ako „ozbrojená päť robotníckej triedy“. Aj v dôsledku uvedených nedemokratických a totalitných excesov sa po roku 1989 zásadným spôsobom zmenilo ústavnoprávne vymedzenie úlohy politických strán a štátu, rešpektujúc európsku právnu kultúru, čo našlo odraz aj v zákone č. 424/1991 Zb. o združovaní v politických stranách a v politických hnutiach, ktorý u nás platil až do 1. júna 2005 (odkedy platí zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach). Podľa § 5 tohto zákona strany a hnutia nesmú byť ozbrojené a nesmú zriaďovať ozbrojené zložky (ods. 2). Nie je povolená činnosť strán a hnutí v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch. Osobitné zákony ustanovenia, v ktorých orgánoch štátu a územnej samosprávy sa činnosť strán a hnutí takisto nepovoľuje (ods. 3). Strany a hnutia sa môžu organizovať zásadne na územnom princípe. Zakladať a organizovať činnosť strán a hnutí na pracoviskách je neprípustné (ods. 4).

20. Napriek tomu, že v súčasnosti platný zákon o politických stranách podobné ustanovenia už neobsahuje, reflektujúc na vojnovú a povojnovú minulosť Slovenskej republiky (bod 19), a treba dodať, že tiež do istej miery na radikalizujúcu sa súčasnosť, má v prípade profesionálnych vojakov zákaz členstva v politickej strane naďalej predovšetkým preventívny význam súvisiaci s významnou ústavnou hodnotou, ktorou je bezpečnosť štátu. Ozbrojené sily (teda aj profesionálni vojaci) sú *conditio sine qua non* bezpečnosti štátu (napr. čl. 1 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu, § 2 ods. 1 zákona č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky).

21. Ústavný súd na základe uvedeného (bod 18, 19 a 20) dospel k záveru, že nielen podmienky uvedené v bode 17, ale tiež rozsah obmedzenia (zákaz členstva v politických stranách) uvaleného na výkon práva združovania u profesionálnych vojakov nebol v žiadnom prípade svojvoľný, bol zákonný a splňal všetky požiadavky uvedené v čl. 54 ústavy. V tomto ohľade sú použiteľné tiež závery Európskeho súdu pre ľudské práva uvedené v rozhodnutí Rekvényi proti Maďarsku (rozsudok z 20. mája 1999 vo veci sťažnosti č. 25390/94), ktoré sa týkalo namietaného zákonného zákazu členstva v politickej strane pre príslušníkov polície.

22. Vychádzajúc z toho, že napadnuté zákonné ustanovenie o zákaze členstva v politickej strane (§ 11 ods. 2 zákona o vojakoch) malo priamu oporu v čl. 54 ústavy, ústavný súd zastáva názor, že návrh na začatie konania nie je potrebné prijímať na ďalšie konanie, pretože po prijatí návrhu na ďalšie konanie by nebolo reálne očakávať záver o nesúlade § 11 ods. 2 zákona o vojakoch tiež s ďalšími označeným článkami ústavy (čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4 a čl. 29 ods. 3). Ich posudzovanie bolo bez právneho významu, pretože k obmedzeniu základného práva, ktorého porušenie navrhovateľ namietal, došlo na základe čl. 54 ústavy, a nie na základe čl. 29 ods. 3 v spojitosti s čl. 13 ods. 4 a čl. 1 ods. 1 ústavy. Navyše navrhovateľ porušenie čl. 13 ods. 4 a čl. 1 ods. 1 ústavy (okrem ich spojitosti s čl. 29 ods. 3 ústavy) bližšie nevymedzil. Ústavný súd preto návrh odmietol v zmysle § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde už po jeho predbežnom prerokovaní.

23. Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde k rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudkyňa Ľudmila Gajdošíková a sudca Ladislav Orosz.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. júla 2009

